

het Cultuurfonds

De verbinder tussen nalatenschappen en cultuur

De overheden vormen een onmisbare financiële pijler onder het cultuurbeleid, maar het particulier initiatief doet daar zeker niet voor onder. Via het Cultuurfonds worden jaarlijks duizenden projecten ondersteund op het gebied van natuurbehoud, erfgoed, theater, muziek, literatuur en beeldende kunst. Niet minder dan vijftig miljoen euro bedraagt het totaal aan investeringen dat jaarlijks wordt gedaan. Veel prijzen, beurzen en opdrachten zouden niet langer bestaan als het Cultuurfonds er niet meer zou zijn. Dankzij de talloze donaties en nalatenschappen, en zeker ook de vele fondsen op naam die onder de paraplu van het Cultuurfonds opereren, lijkt de toekomst van dit fonds gelukkig even goed verankerd als die van de Nederlandse cultuur zelf.

TEKST: JEROEN KUYPERS

Het Cultuurfonds heette bij de oprichting ervan het Spitfirefonds. Het ging van start op een moment dat de luchten boven Nederland er bijzonder donker uitzagen: 10 augustus 1940. Het vaderland

was bezet en enkel in de koloniën kon een fonds worden opgericht dat tot doel had particuliere giften bijeen te brengen om Engelse jachtvliegtuigen te kopen. Het Spitfirefonds had een concreet materieel doel: Nederland weerbaar maken tegenover de bezetter. Na de bevrijding veranderde het materiële doel in een mentaal doel. Cultuur is bij uitstek een middel om mensen weerbaar te maken, hun democratische gezindheid te versterken, evenals hun gemeenschapszin. De blik van de bestuurders die het fonds beheerden werd van de lucht afgewend en op cultuur in de breedste zin van het woord gericht.

Inhaalbeweging

“Wij zijn groot in steden maar ook in tal van kleine gemeenten en dorpen, en ook in het Caribisch gebied en Suriname,” zegt Marceline Loudon, Adviseur Schenken & Nalaten bij het Cultuurfonds. “We ondersteunen een breed pallet aan projecten. Dat kan gaan van een nieuwe theatervoorstelling of het restauratie van een waardevol historisch pand, tot steun aan de plaatselijke fanfare of



het lokale koor. Overal waar cultuur mensen met elkaar verbindt, kunnen wij die activiteit helpen opzetten of aan reikwijdte winnen.” Je kunt je voorstellen dat een dergelijk fonds maatschappelijk vooral van belang was in de wederopbouwjaren ná de oorlog, maar één van de pluspunten van het Cultuurfonds, is dat het in de loop van negentig jaar nooit aan belang heeft ingeboet en ook nooit aan werkingskracht. “Dat bewijzen we niet alleen door het aantal projecten dat we jaarlijks ondersteunen maar ook door het totaalbedrag waarmee we dat doen. De overheid heeft, onder druk van recessies en politieke opvattingen, meer dan eens bezuinigd op cultuur, wij niet. Het bedrag dat wij elk jaar investeren is alleen maar gegroeid, van vijfendertig miljoen naar vijftig. We moesten die inhaalbeweging wel maken, vonden we, want in de tussentijd zijn de kosten voor cultuurmakers heel sterk gestegen. Dat nadeel hebben we voor een deel van hen kunnen compenseren.”

Cultuurfonds op Naam

Die miljoenen zijn onder meer afkomstig van burgers die zich bewust zijn van het immense belang van een bloeiende cultuur en die graag een specifieke tak daarvan willen ondersteunen. Sommigen doen dat met donaties tijdens hun leven maar het merendeel komt uit nalatenschap. “De kracht van het Cultuurfonds als organisatie, is dat wij in de praktijk een uitstekende matchmaker blijken te zijn tussen de nalatenschap en de cultuur. Je kunt zelf aangeven hoe je nalatenschap besteed gaat worden, maar al vanaf vijftigduizend euro bestaat de mogelijkheid een Cultuurfonds op Naam in te stellen – en er zijn er talloze onder onze vleugels. Er zijn erflaters die hun vermogen ten goede laten komen aan een specifieke discipline ter nagedachtenis aan een schrijver of beeldend kunstenaar of een familielid, en er zijn er die zich voor een breder doel hebben geëngageerd. Al die fondsen, met hun eigen doelstelling, zijn heel belangrijk voor de bloei van een wel-

bepaald deel van de cultuur. Veel van de steun die vanuit deze fondsen komt, is ook niet eenmalig.”

Fonds ZOZ

De diepte van de werking weerspiegelt de breedte van het pallet aan projecten. “Bij het Cultuurfonds opereren enkele tientallen professionals vanuit de Randstad, en in elke provincie werkt het fonds met een klein team en veelheid aan vrijwilligers ter plaatse, en niemand minder dan de Commissaris van de Koning is de voorzitter van het provinciale bestuur,” aldus Marceline Loudon. Een ander vlak waarop het Cultuurfonds zich flexibel toont, is het luisteren naar de stem van de samenleving. Cultuur heeft zijn klassieke namen, werken en waarden, maar is allerminst statisch. Wie volgt wat er op cultureel vlak speelt, houdt tegelijk zijn vinger strak aan de pols van de maatschappij. ZOZ is een relatief nieuw fonds dat jonge cultuurmakers, zoals cineasten, theaterregisseurs en fotografen, ondersteunt met projecten rond de kwetsbare kanten van de samenleving. Zo had een toneelstuk over jihadisme een enorm succes en hielpen de volle zalen de toeschouwers niet alleen om het fenomeen islamitische radicalisering beter te begrijpen maar ook om het in hun eigen omgeving tijdig op te merken en te voorkomen. In een ander project toonde een fotografe jonge vluchtelingen, niet zwerfend, zonder geld of onderdak, maar op het moment dat ze zich in ons land begonnen te integreren, op een positieve in plaats van een meelijwekkende wijze. Zonder Fonds ZOZ waren deze getalenteerde en belangrijke cultuurmakers niet opgemerkt, zonder hun kunstproject was de Nederlandse samenleving een stukje minder weerbaar geweest. Zo vervult het Cultuurfonds nog steeds die belangrijke mentale rol die het zichzelf in 1945 heeft opgelegd. De lucht boven Nederland is sindsdien aardig opgeklaard, Spitfires zijn niet langer nodig, maar de donkere wolken zijn bepaald niet definitief verdwenen, en om waakzaam te kunnen zijn moeten we als Nederlanders eerst en vooral weerbaar worden en blijven.

Marceline Loudon

adviseur nalaten
06 23 28 74 13
marceline@cultuurfonds.nl



Ga naar www.cultuurfonds.nl/nalaten
voor meer informatie.